

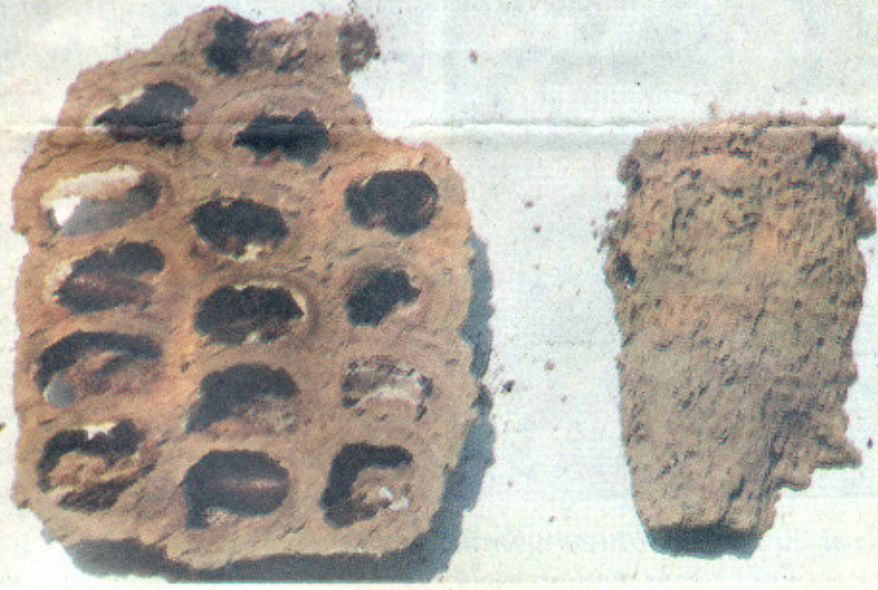
บรรดาแมลง
ทั้งหลาย ย่อมมี
ลักษณะพิเศษ ที่จะ
สร้างรังรังของตนเอง
ให้คิดแหกแตกต่างไป
จากชนิดอื่นๆ บางชนิด
สร้างรัง ด้วยเยื่อไม้

✓ อังแมงไ้ดินล้านนา พะทยาการท่า

น้ำกระสายยาแก้ไข้ชั้

แมลงบางชนิดสร้างรังจากเศษวัสดุและนำลายตนเอง บางชนิดใช้ดิน
เหนียวสร้างรัง รังของแมลงหลายชนิดมีคุณประโยชน์ต่อผู้คนได้นำมา
ใช้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน ดังเช่นอังแมงไ้ (รังแมลงหมาว่า)

★ อังแมงไ้ที่หมอพื้นบ้านนำมาทำกระสายยา.

ที่หมอพื้นบ้านนำมาเป็นกระสายยา
คนล้านนาเรียกแมลงชนิดหนึ่งว่า “แมงไ้” แต่คนภาค
กลางเรียกพวกมันว่า หมอว่า แม้ว่าทุกคนจะรู้จักแมงไ้เพราะพวกมัน
สร้างรังด้วยดินเหนียวคิดไว้ตามผนังบ้านเรือน ลังก่อสร้าง แต่หลายๆ
คนอาจไม่ทราบถึงคุณประโยชน์ของอังแมงไ้ ที่พวกมันอุดสำหรับคาบ
มาที่ละนิดๆ พอกค่อคั่นจนเป็นรวงรังก้อนโต สร้างโพรงเป็นสถานที่
วางไข่และฝากตัวหนอนให้เป็นเหยื่อลูกอ่อนไว้กินในวันข้างหน้า เพื่อ
เติบโตสืบชาติพันธุ์แมงไ้ต่อไป
หลังจากที่แมงไ้ทั้งรังปล่อยรังว่างเปล่าเป็นก้อนดินแห้งๆ
ติดตามผนังบ้านเรือน ลังก่อสร้างหรือผนังถ้ำ หากติดตามบ้านเรือน
เจ้าของบ้านจะแะหึงเพราะมันคือส่วนเกินที่ทำให้บ้านเรือนสกปรก

ซึ่งตรงกันข้ามกับหมอพื้นบ้านจะปล่อยมันทิ้งไว้เพื่อใช้ในยามจำเป็น
เพราะมันมีค่ามากเมื่อนำมาเป็นกระสายยาแก้ไข้ลมชักของเด็กๆ

บัวซอนเด็กหญิงวัย 7 ขวบ กำลังเป็นไข้สูง มีอาการชัก
กระตุกเป็นบางครั้ง หลงสิงห์ผู้เป็นพ่อจึงไปถามพ่ออุ๊ยอินหมอพื้นบ้าน
มารักษา พ่ออุ๊ยอินตรวจดูอาการไข้ของบัวซอนแล้ว จึงบอกให้หลงสิงห์
ไปหาขัง (รัง) แมงไ้มาหลายๆอันเพื่อเตรียมมาทำกระสายยา

ด้วยความรักห่วงใยลูก หลงสิงห์จึงออกหาขังแมงไ้ตามบ้าน
เรือน ตามผาขังข้าว ตอนแรกหลงสิงห์ใช้ไม้กระทุ้งขังแมงไ้ทำให้แตก
กระจายเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยใช้ไม่ได้ เพราะไม่เป็นก้อนที่จะนำมาเผาไฟได้
พ่ออุ๊ยจึงแนะนำการเอาขังแมงไ้ไว้ว่า “ต้องใช้คมมีดกรีดขอบขังแล้ว
ค่อยๆ แะเอาขังออกมา พออำจากแผ่นผนังบ้านให้รับเอามือจับแะ
ออกอย่าให้ตกถึงพื้น”

การนำอังแมงไ้มาทำกระสายยาพ่อหมอบอกว่า “เมื่อได้อัง
แมงไ้มาแล้วต้องตรวจดูในโพรงว่ามีเยื่อเศษตัวหนอน ซึ่งเคยเป็น
เหยื่อลูกอ่อนแมงไ้บ้อยู่หรือไม่ มีเศษวัสดุแปลกปลอมที่ไม่ต้องการ
หรือเปล่า หากสิ่งเหล่านี้มีอยู่ต้องเก็บออกให้หมดเสร็จแล้วก่อไฟจน
ถ่านร้อนแดง จึงนำอังแมงไ้เข้าขังใน
ถ่านที่แดงจางอยู่นั้น ขณะที่เผาอังแมงไ้
ต้องไปเตรียมน้ำสะอาดใส่ขันเตรียมไว้
เพื่อจะนำอังแมงไ้ที่เผาเข้าสู้ (ขุบน้ำ) ให้
น้ำร้อนด้วยความร้อนจากอังแมงไ้”

เมื่อเห็นว่าอังแมงไ้ถูกไฟเผา
แดงปลั่งเหมือนก้อนถ่านรีบนำคีมคีบอัง
แมงไ้ลงขันน้ำ จะทำให้น้ำร้อนขึ้นทันที
ในขันตอนนี้พ่อหมอให้ความรู้ว่า “ด้วยที่
มืออยู่ในดินอังแมงไ้จะถูกล้าลายออกมา
ด้วยความร้อนเข้าสู่ละลายในน้ำสะอาด ยา
ส่วนมากเขาเชื่อกันว่าเป็นธาตุดิน ที่แมงไ้
มันคาบมาทำรังนั่นเอง พวกแมงไ้มันจะ
เลือกดินที่เบียดขุมแล้วคาบมาก่อรังเมื่อ
ดินนี้เอง คนโบราณเชื่อว่าเป็นดินเนื้อดีจึง
ทดลองนำมาทำยา และก็ได้ผลตามคาด
หมาย จึงบอกต่อกันมาเป็นความรู้หมอ

พื้นบ้าน”
หลังจากที่ได้น้ำสู้อังแมงไ้แล้ว ต้องนำมารองให้สะอาด
เอากรองสัก 2 หรือ 3 ครั้ง จึงนำไปผสมด้วยที่เป้นผงหรือให้คนใช้
ลูบเนื้อตัว บ้วนปาก จะแก้ไข้โรคลมชักใช้ขึ้นของเด็กๆ ได้ติดตามคำร่าหมอ
พื้นบ้าน ยังมีของดีจากอังแมงไ้คือแสงหรือคคหมาว่าซึ่งเป็นก้อนหิน
แข็งในอังแมงไ้จะนำมาเล่าค่อไป คนนี้เนื้อที่กระดาศหมด ขอเอไว้
งก่อนเนื้อ...

แหล่งข้อมูล
ภาพ
สัมภาษณ์หมอพื้นบ้าน อายุ 78 ปี จำนวน 1 คน
อังแมงไ้ที่หมอพื้นบ้านใช้ทำกระสายยา

โดย นิคม พรหมมาแพทย์